



Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University Journal of Faculty of
Education

2024, 24(3), 1423 – 1443. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2024..-1407348>



Ortaokul Öğrencilerinin Mavi Vatan Bilgi Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Investigation of Secondary School Students' Blue Homeland Knowledge Levels According to Various
Variables

Alaattin ARIKAN¹ , Sultan BAYSAN² ,

Geliş Tarihi (Received): 20.12.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 03.07.2024

Yayın Tarihi (Published): 15.09.2024

Öz: Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin mavi vatan konusundaki bilgi düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında nicel araştırma yöntemlerinden kesitsel tarama deseni kullanılmıştır. Çalışma grubuna çok aşamalı örnekleme yöntemiyle belirlenen 5, 6 ve 7. sınıfa devam eden 320 ortaokul öğrencisi dâhil edilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Mavi Vatan Başarı Testi kullanılmıştır. Verilerin analizi için betimsel istatistikler, Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, öğrencilerin mavi vatan bilgi düzeylerinin orta düzeyde olduğunu göstermiştir. Değişkenler açısından incelendiğinde öğrencilerin Mavi Vatan Başarı Testi ortalamalarının sosyo-ekonomik düzey, sınıf seviyesi ile anne ve baba eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı; ancak cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyi ile anne ve baba eğitim düzeyi arttıkça Mavi Vatan Başarı Testi'nden aldıkları puan ortalamasının da arttığı ifade edilebilir. Sınıf seviyesine göre ise 6. sınıf puan ortalamasının 5 ve 7. sınıflara nispeten daha yüksek olduğu belirtilebilir. Araştırma sonucunda mavi vatan konusuna dair kazanımların kavratılması adına özel olarak tasarlanmış eğitim kaynakları ve materyallerin geliştirilmesi, ders kitaplarında bu konuya yer verilmesi, örnek planlara ilişkin deneysel çalışmalar gerçekleştirilip, etkililiğin bilimsel metotlarla sınanması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, Ortaokul, Mavi vatan, Başarı testi

&

Abstract: This study aims to examine middle school students' knowledge levels about the Blue Homeland regarding various variables. Within the scope of the study, a cross-sectional survey design, as one of the quantitative research methods, was used. The study group included 320 middle school students attending 5th, 6th, and 7th grades determined by a multi-stage sampling method. The Blue Homeland Achievement Test was used as a data collection tool. Descriptive statistics, Mann Whitney U, and Kruskal-Wallis tests were applied to analyse the data. The findings showed that the students' Blue Homeland knowledge level was medium. When analysed in terms of variables, it was determined that the mean scores of the Blue Homeland Achievement Test of the students differed significantly according to socio-economic level, class level, and mother and father education level; however, there was no significant difference according to gender. As a result of the research, it can be stated that as the socioeconomic level of the students and their parents' educational level increase, the average score they get from the Blue Homeland Achievement Test also increases. According to the grade level, it can be stated that the average score of the 6th grade is relatively higher than the 5th and 7th grades. As a result, it was suggested that specially designed educational resources and materials should be developed to teach the acquisitions related to the Blue Homeland subject. Further, this subject should be included in the textbooks, experimental studies on sample plans should be conducted and their effectiveness should be tested with scientific methods.

Keywords: Social studies, Middle school, Blue homeland, Achievement test

Atıf/Cite as: Arıkan, A., & Baysan, S. (2024). Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan bilgi düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 1423-1443. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2024..-1407348>.

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Sorumlu Yazar: Arş. Gör. Dr. Alaattin Arıkan, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, alaattin.arikan@adu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-0211-2009

² Prof. Dr. Sultan Baysan, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, sbaysan@adu.edu.tr, Orcid: 0000-0001-7431-7973

1. GİRİŞ

Türkiye, Doğu Akdeniz’de üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada ülkesidir. Toprakları Avrupa, Ortadoğu ve Kafkaslar arasındadır. Avrupa ve Asya’yı birbirine bağlaması ve İstanbul ile Çanakkale boğazları nedeniyle önemli bir jeopolitik konuma sahiptir. Ayrıca ülkenin çevresindeki denizler hem ekonomik hem de askeri açıdan önemlidir (Kocamanoğlu, 2005). Türkiye konumu gereği özellikle Karadeniz ve Akdeniz’e kıyısı olan ülkelerle önemli siyasi, ticari ve kültürel ilişkiler içerisinde olmuştur (Başgil, 1947; Bıyıklı, 2015). Bu ilişkilerde zaman zaman dalgalanmalar olmuş ve Türkiye egemenlik haklarını korumak için girişim ve müdahalelerde bulunmuştur.

Türkiye iç deniz konumundaki Karadeniz’e kıyısı olan ülkeler ile ticari bir anlaşma olan “Münhasır Ekonomik Bölge” ilanını gerçekleştirmiş ve bölgede güvenli ticaret sahasının oluşmasına katkı sağlamıştır. Fakat benzer bir iş birliği ve anlaşma ortamı Akdeniz’e kıyısı olan komşu ülkeler ile sağlanamamıştır (Balci, 2023; Murat, 2022). Tarih boyunca diplomatik tartışmaların hatta zaman zaman da sıcak çatışmaların var olduğu Akdeniz coğrafyasında, kıyıdaş ülkelerin aralarında sıklıkla yaşanan anlaşmazlıklar, günümüzde de gerginliğin devam etmesine sebep olmaktadır (Özey, 2013; Özey, 2017b; Özekin, 2020). Özellikle bu bölgede Türkiye ile Yunanistan arasında dikkate değer bir rekabet olduğu ifade edilebilir. Bu rekabetin temelinde; Türkiye ve Yunanistan arasında karasuları, kıta sahanlığı, adaların silahsızlandırılması, bazı ada ve kayalıkların statüsü, hava sahası ve arama-kurtarma bölgeleri konularında çözüme kavuşturulmamış sorunlar bulunmaktadır.

Doğu Akdeniz’de önemli enerji kaynaklarının varlığı ve birden fazla siyasi gücün olması sebebiyle anlaşmazlıklar devam etmektedir (Tanchum, 2020). Avcı (2021) ve Kahraman’a (2020) göre bölgede Türkiye’nin barışçıl girişimlerinde yalnız bırakılması ve özellikle Yunanistan’ın çatışmacı tavrı, Doğu Akdeniz’de hâkimiyet alanı açısından problemlere neden olmaktadır. Örneğin son yıllarda diğer adalar gibi Türkiye’ye yakın konumda olan Meis adasının uluslararası anlaşmalara aykırı olarak Yunanistan tarafından silahlandırılması bu tavrın bir yansıması olarak görülebilir (Anadolu Ajansı, 2022).

Yunanistan, münhasır ekonomik bölge sınırlarını ‘Sevilla’ adını taşıyan bir harita ile ileri sürmüştür. Ancak bu haritanın uluslararası hukuka aykırılığı konusunda tartışmalar vardır (Önder & Kılıç, 2021). Bu haritaya göre Yunanistan kıta sahanlığını adaları kıstas olarak belirlemiştir. Oysaki Adalar Denizi’nde yer alan adalar hem Anadolu yarımadasının doğal bir uzantısıdır hem de deniz hukukuna göre kıta sahanlığı eğer ülke ada devleti olarak tanımlanmıyorsa anakara üzerinden belirlenmesi gerekmektedir (Yaycı, 2012). Türkiye bu gerekçelerinden dolayı Yunanistan’ın ileri sürdüğü görüşlere karşılık olarak mavi vatan doktrinini ileri sürmektedir (Adar & Toygür, 2020; Arıkan vd., 2023).

Mavi vatan doktrini; 14 Haziran 2006’da ilk kez Cem Gürdeniz tarafından dile getirilmiş, ilerleyen süreçte Cihat Yaycı tarafından geliştirilmiştir. Mavi vatan doktrini, Türkiye’nin denizlerdeki haklarını savunan bir niteliğe sahiptir ve denizlerdeki hâkimiyet sahalarını tanımlamaktadır. Mavi vatan doktrini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) de dâhil olmak üzere Doğu Akdeniz’de ve diğer kıyı denizlerde toplam 462.000 kilometrekarelik alanı kapsamaktadır (Kribbe, 2020; Saygılı, 2023; Şinik & İncili, 2023). Bu doktrin özellikle Doğu Akdeniz’de Türkiye’nin egemenlik haklarını koruması ve bu haklar nispetinde kendi ekonomik girişimlerini yapabilmesi açısından önemlidir (Adar & Toygür, 2020). Mavi vatan doktrininin uluslararası arenada duyurulması ve uygulanmaya geçilmesiyle Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, bu girişimlere karşı çıksa da (Areteos, 2020) Türkiye, uluslararası deniz hukukunu ve teamülleri gözeterek, kendi haklarının neticesinde bu adımı atmıştır. Mavi vatanın sınırları ve kapladığı alan Şekil 1’de gösterilmiştir.



Şekil 1. Mavi vatan sınırları (Arıkan vd., 2023).

1.1. Mavi Vatan Doktrini ile İlgili Coğrafi Tanımlar

Jeostratejik konu ve kavramlar hakkında bilgi edinilmesi mavi vatan doktrininin kavranması açısından önemlidir (Burada konuyla ilgili birkaç kavrama yer verilmiş olduğundan daha geniş bilgi için ayrıca bkz. Tarakçı, 2003; Flint & Taylor, 2014; Özey, 2017a; Yaycı, 2023). Jeostrateji, jeopolitiğin bir alt birimidir ve bir ulusun barış ve savaş zamanlarındaki diplomatik ve askeri ilişkilerinin coğrafya bilimi temelinde ele alınması anlamına gelir. (Sevgi, 1988; Yılmaz, 2015; Songur, 2023). Jeostratejide yerin özelliklerinin ülkenin stratejine etkisi konu alınırken, jeopolitik yerin politikaya etkisi irdelenmektedir. Jeostratejik konuların öğrenilmesi ise öğrencilerin çevrelerine daha duyarlı ve politik bilince sahip olmalarına katkı sağlar (Akınoğlu, 2006, s. 42-43). Bununla birlikte mavi vatan meselesini anlamak için birkaç farklı kavramın daha bilinmesi yararlı olur. Konuyla ilgili en çok duyulan kıta sahanlığı kavramı, kıyı ülkelerinin denizlerde 200 metre derinliğe kadar uzanan yerleri ifade eder. Özey (2013, s. 347) kıta sahanlığını kısaca devletlerin sahip olduğu karasuları mesafesi olarak tanımlar. Genellikle okyanuslarda bu mesafe 200 deniz miline kadar uzasa da Türkiye ve Yunanistan gibi birbirine yakın kıyı ülkelerinde bu uzaklık daha dar mesafelere düşebilmektedir (Akengin, 2017).

Münhasır Ekonomik Bölge (MEB); kıyı deniz alanlarındaki haklarını korumak ve balıkçılık gibi yerüstü ve enerji kaynakları gibi yeraltı kaynaklarından hukuki kurallar bağlamında yararlanmak adına ülkeler arasındaki anlaşmalar ile belirlenen sınırlardır (Arıdemir & Allı, 2019, s. 189). 1982'de kabul edilen BM Deniz Hukuku Sözleşmesi kapsamında hukuki statü kazanan MEB'yi, devletlerarasında denge kurma amacına sahip, ekonomik çıkarları önceleyen bir kavram olarak düşünmek mümkündür (Topsoy, 2012).

Siyasi coğrafya ise yukarıda bahsedilen jeopolitik kavramını çevreleyen daha geniş bir kavramdır. Yeryüzü şekillerinin yanı sıra, demografi, sosyo-kültürel özellikler, ekonomik ve politik ilişkiler siyasi coğrafyanın konu alanı içerisinde yer almaktadır. (Özey, 2017a). Kavramı, devlet ve yer arasındaki ilişkinin incelenmesi açısından, beşerî coğrafya temelinde düşünmek gerekir (Özey, 2013).

Jeopolitik teorilerden birisi olan Deniz Hakimiyet Teorisi; ABD'li Alfred Thayer Mahan tarafından ortaya atılan dünyaya hâkim olmanın denizlere hâkim olmaktan geçtiğini öne süren teoridir (Akengin, 2017). Teori ortaya atıldığı 19. yy ve sonrasında başta ABD olmak üzere pek çok ülkenin dış politikasını doğrudan etkilemiş ve özellikle iki dünya savaşında boğazlar ve kanallar bağlamında kritik bir etkiye sahip olmuştur (Tarakçı, 2003).

1.2. Mavi Vatan Doktrini'nin Eğitime Yansımaları

Türkiye jeopolitik ve jeostratejik açıdan hayati öneme sahip bir coğrafyadadır. Aynı zamanda bulunduğu coğrafyada siyasi, askeri ve ekonomik açıdan önemli bir aktör olarak yer almaktadır (Doğan & Sertkaya Doğan, 2022; Kaya, 2017). Türkiye'nin bu konumunun eğitime yansımaları önemlidir. Ülkenin dış siyasetindeki girişimlerine dair bilinç sahibi olan, jeopolitik ve jeostratejik kavram ve konuları bilen, haklarını hukuk çerçevesinde savunabilen vatandaşlar yetiştirmek; eğitim sisteminde önemli hedefler arasında yer almaktadır (Semiz & Turan, 2023).

Mavi vatan konusunu, Doğu Akdeniz havzasının konumunun önemi ve Türkiye'nin kıyısı olan denizlerdeki faaliyetlerini ortaya koyması açısından 'harita okuryazarlığı,' 'mekân algılama' ve 'konum analizi' becerileri, uluslararası sulardaki gücün ve hâkimiyetin zaman içindeki değişimini aktarması açısından 'zaman ve kronolojiyi algılama' ve 'değişim ve sürekliliği algılama' becerileri, kendi ülke haklarını, çıkarlarını korumanın yanı sıra uluslararası hak ve hukuka da saygı gösterme açısından 'iletişim,' 'iş birliği,' 'finansal okuryazarlık' ve 'hukuk okuryazarlığı' becerileri ile ilişkilendirmek mümkündür. Bunların yanı sıra uluslararası alanda yürütülen dış siyasete ilişkin olarak 'politik okuryazarlık,' 'kanıt kullanma' ve 'problem çözme' becerilerini doğrudan veya dolaylı olarak gerektirdiği de ifade edilebilir. Ayrıca mavi vatan konusunun özellikle 'vatanseverlik,' 'bağımsızlık,' 'özgürlük' ve 'eşitlik' değerleri ile bağdaşması ve Türkiye'nin özgürlüğüne ve bağımsızlığına vurgu yapan bir anlayışın ürünü olarak ortaya çıkması da değer eğitimi açısından önemlidir.

Millî Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan öğretim programları incelendiğinde; Sosyal Bilgiler dersi ifade edilen bu beceri ve değerlerin kazandırılmasında temel rol oynamaktadır. Mavi vatan konusu Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğrencilere kazandırılması gereken politik okuryazarlık, harita okuryazarlığı, konum analiz, mekân algılama, hukuk okuryazarlığı, finansal okuryazarlık, iletişim, iş birliği, kanıt kullanma, problem çözme, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama gibi becerilerle ve bağımsızlık, vatanseverlik, özgürlük, barış ve eşitlik gibi değerlerle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilidir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018) tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, mavi vatan konusu ile ilişkilendirilebilecek öğrenme alanı, kazanım, beceri ve değerlere ilişkin bilgilere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1.

Mavi Vatan Konusu ile İlişkili Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanı, Kazanım, Beceri ve Değerler

Öğrenme Alanı	Kazanım	Beceri	Değer
İnsanlar Yerler ve Çevreler	SB.6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.	Konum Analizi, Harita Okuryazarlığı, Mekânı Algılama	Bağımsızlık, Vatanseverlik, Özgürlük
İnsanlar Yerler ve Çevreler	SB.6.3.2. Türkiye'nin temel fiziki coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.	Harita Okuryazarlığı, Mekânı Algılama	Vatanseverlik
İnsanlar Yerler ve Çevreler	SB.6.3.3. Türkiye'nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.	Harita Okuryazarlığı, Mekânı Algılama	Vatanseverlik
Küresel Bağlantılar	SB.6.7.1. Türkiye'nin dünyada siyasi, kültürel, ekonomik, askerî ve dinî açılarından üstlendiği uluslararası rolleri analiz eder.	Politik Okuryazarlık, Hukuk Okuryazarlığı, Kanıt Kullanma, Problem Çözme, Zaman ve Kronolojiyi Algılama, Değişim ve Sürekliliği Algılama	Vatanseverlik, Barış, Eşitlik, Özgürlük
Küresel Bağlantılar	SB.6.7.2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini analiz eder.	Politik Okuryazarlık, Kanıt Kullanma, Problem Çözme,	Vatanseverlik, Barış, Eşitlik,
Küresel Bağlantılar	SB.6.7.3. Türk Cumhuriyetleri ile komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi değerlendirir.	Politik Okuryazarlık, Hukuk Okuryazarlığı, Kanıt Kullanma, Zaman ve Kronolojiyi Algılama, Değişim ve Sürekliliği Algılama, Problem Çözme, İletişim, İş birliği	Vatanseverlik, Barış, Eşitlik,
Küresel Bağlantılar	SB.7.7.2. Türkiye'nin ilişkide olduğu ekonomik bölge ve kuruluşları tanıır.	Politik Okuryazarlık, Finansal Okuryazarlık, İletişim, İş birliği	Barış, Eşitlik

Mavi vatan, Türkiye'nin jeopolitik konumu ve stratejik hedefleri açısından kritik bir öneme sahiptir (Yılmaz, 2020). Literatür incelendiğinde mavi vatan doktrininin eğitime yansımalarının genellikle askeri eğitim veya siyasi coğrafya temelinde olduğu; ayrıca üniversite düzeyinde kaldığı gözlemlenmiştir. Fakat eğitim bir süreçtir ve devletler kendileri için önemli attıkları konuları ilk kademelerden itibaren öğretmeyi hedefler. Özellikle eğitim ortamlarında ülkenin ortak çıkarları, vatandaşlık ve aidiyet unsurları, tarih ve coğrafya ile devletin dinamikleri, bireylere küçük yaşlardan itibaren öğretilen konuların başında gelmektedir (Akbaş, 2008; Elkatmış, 2014; Şen, 2019). Dolayısıyla bu konuların öğretiminde ortaokul düzeyinde verilen Sosyal Bilgiler dersi ön plana çıkartılmalıdır. Çünkü Tablo 1'de de belirtildiği gibi bu

konuların kazandırılmasına ilişkin bilgi, beceri ve değerlerin Sosyal Bilgiler dersi içerisinde temel olarak yer aldığı görülmektedir. Ancak Sosyal Bilgiler ders kitapları incelendiğinde mavi vatan konusuna yeterince vurgu yapılmadığı, literatür incelendiğinde ise bu konuda ortaokul düzeyinde yeterince çalışma bulunmadığı ifade edilebilir. Örneğin literatürde öğrencilerin mavi vatan konusunda bilgi düzeylerini inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Özellikle denizlerdeki hakların milli bilinç doğrultusunda ülke bireyleri tarafından bilinmesi ve sahip çıkılması önemlidir. Bu nedenle öğrencilerin bu konudaki bilgi düzeylerinin incelenmesi varsa eksikliklerin belirlenmesi yararlı olacaktır. Bu çalışma ile de ortaokul öğrencilerinin mavi vatan konusunda bilgi düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın alt problemleri ise şöyle ifade edilebilir:

1. Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan konusunda bilgi düzeyleri nedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamaları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamaları sosyo-ekonomik düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamaları sınıf seviyesi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamaları anne eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamaları baba eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırma kapsamında nicel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan tarama deseninden yararlanılmıştır. Tarama deseni var olan bir durumun olduğu şekliyle betimlenmesinin hedeflendiği durumlarda kullanılır (Karasar, 1999). Ayrıca çalışmada tarama desenlerinden biri olan kesitsel tarama deseni kullanılmıştır. Kesitsel tarama deseninde betimlenecek değişkenlere ait veriler tek seferde toplanır (Fraenkel & Wallen, 2006). Bu desen belirlenen örneklemden belli bir zaman kesitinde o anki mavi vatan konusundaki bilgi düzeylerini ölçmek için sadece bir defa veri toplanması planlandığından tercih edilmiştir. Bu araştırmanın bağımlı değişkeni mavi vatan bilgi düzeyidir. Bağımsız değişkenleri ise cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumudur.

2.2. Araştırmanın evreni ve örneklemi

Araştırma kapsamında çok aşamalı örneklem belirleme yönteminden yararlanılmıştır. Bu çerçevede öncelikle tabakalı, sonrasında ise maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örneklemeden faydalanmak için Aydın ili Efeler İlçesi'nde bulunan ortaokulların sosyo-ekonomik olarak ilçedeki yoğunlukları belirlenmiştir. Bu kapsamda bir yönetici, bir öğretmen ve bir akademisyen olmak üzere üç uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Ardından maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kapsamında farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip okullar, ulaşılabilir evrendeki dağılımları nispetinde seçkisiz olarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamında düşük, orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeyde bulunan üç ortaokuldan veri toplanmıştır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgilere Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2.

Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Sınıf	Kız Öğrenciler	Erkek Öğrenciler	Toplam	Sosyo-ekonomik Düzey	Kız Öğrenciler	Erkek Öğrenciler	Toplam
5	68	69	137	Düşük	63	35	98
6	42	39	81	Orta	73	69	142
7	58	44	102	Yüksek	32	48	80
Toplam	168	152	320	Toplam	168	152	320

2.3. Veri toplama aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Arıkan vd. (2023) tarafından geliştirilen Mavi Vatan Başarı Testi (MVBT) kullanılmıştır. MVBT, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan kazanımlar dikkate alınarak ortaokul öğrencilerinin mavi vatan konusunda bilgi düzeylerini belirlemek için geliştirilmiştir. Testte 23 soru yer almaktadır. Testte yer alan sorular çoktan seçmeli ve dört seçenektir. Testten alınabilecek en yüksek puan 23 en düşük puan ise 0'dır. Başarı testinin KR20 değeri .773, ortalaması 9.43, varyansı 20.45, standart sapması ise 4.52 olarak belirlenmiştir. 320 öğrencinin katılımcı olarak yer aldığı bu çalışma kapsamında ise veri toplama aracının KR20 değeri .724 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Veri toplama süreci

Araştırma kapsamında Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Etik Kurulu'nun 20.09.2023 tarih ve 2023/8 sayılı toplantısında XIII numaralı karar ile etik izin alınmıştır. İzin süreci sonrasında belirlenen örneklem yöntemi çerçevesinde seçilen üç ortaokuldan araştırmacıların kendilerinin de buldukları sınıf ortamında veriler toplanmıştır. Öğrencilere araştırma kapsamında gerekli açıklamalar yapılarak gönüllü olanlar çalışmaya dahil edilmiştir. Öğrencilerin başarı testini bir ders saati süresince tamamladıkları görülmüştür.

2.5. Verilerin analizi

Veri toplama süresince 330 öğrenciye ulaşılmıştır; ancak analizler sırasında 6 öğrencinin soruların %10'undan fazlasını boş bıraktıkları, 4 öğrencinin ise demografik bilgi formunu eksik doldurduğu belirlenmiştir. Bu nedenle 320 öğrencinin verileri analizlere dahil edilmiştir. Veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Veri analizleri sırasında SPSS versiyon 23.0 ve Microsoft 365 Excel programları kullanılmıştır. Araştırmada toplanan veriler üzerinde hangi analizlerin gerçekleştirileceği normallik dağılımları incelenerek belirlenmiştir. Bu kapsamda Can (2020) tarafından öne sürülen verilerin çarpıklık ve basıklık katsayılarının, standart hatalarına oranlarının ± 1.96 aralığında olmasına dikkat edilmiştir. Bu çerçevede araştırmada toplanan verilerin değişkenlere göre normallik analizi sonuçlarına Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3.
Normallik Analizi Sonuçları

Değişken	Grup	X	N	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Çsh	Bsh	Çarp./ Çsh	Bas./ Bsh
Cinsiyet	Kızlar	7.93	168	4.06	1.48	2.09	0.19	0.37	7.79	5.65
	Erkekler	8.28	152	4.01	1.35	1.56	0.2	0.39	6.75	4.00
Sosyo-ekonomik Düzey	Düşük	6.83	98	2.39	0.02	-0.53	0.24	0.48	0.08	-1.10
	Orta	6.83	142	2.12	0.94	2.25	0.2	0.4	4.70	5.63
	Yüksek	11.91	80	5.59	0.04	-1.27	0.27	0.53	0.15	-2.40
Sınıf	5	7.58	137	3.41	1.29	2.22	0.21	0.41	6.14	5.41
	6	9.48	81	4.99	0.77	-0.37	0.27	0.53	2.85	-0.70
	7	7.7	102	3.75	2.08	4.53	0.24	0.47	8.67	9.64
Anne Eğitim	Okula Gitmemiş	6.32	38	2.27	-0.09	-0.39	0.38	0.75	-0.24	-0.52
	İlkokul	6.4	62	2.17	0.39	0.18	0.3	0.6	1.30	0.30
	Ortaokul	7.17	59	2.04	0.21	0.05	0.31	0.61	0.68	0.08
	Lise	7.74	68	3.8	1.53	1.86	0.29	0.57	5.28	3.26
	Üniversite	10.67	57	5.22	0.69	-0.6	0.32	0.62	2.16	-0.97
	Lisansüstü	11.06	36	5.18	0.26	-1.15	0.39	0.77	0.67	-1.49
	Okula Gitmemiş	5.86	14	2.32	-0.84	0.22	0.6	1.15	-1.40	0.19
	İlkokul	6.00	47	1.79	0.59	-0.01	0.35	0.68	1.69	-0.01
Baba Eğitim	Ortaokul	7.18	71	2.31	0.41	-0.44	0.28	0.56	1.46	-0.79
	Lise	7.26	65	2.89	1.98	7.47	0.3	0.59	6.60	12.66
	Üniversite	9.84	82	5.01	0.75	-0.51	0.27	0.53	2.78	-0.96
	Lisansüstü	10.71	41	5.33	0.44	-0.99	0.37	0.72	1.19	-1.38

Tablo 3 incelendiğinde verilerin normallik değerlerinin ± 1.96 değer aralığı içerisinde yer almadığı için normal dağılım göstermediği ifade edilebilir. Bu nedenle verilere ilişkin bulgular nonparametrik testler ile analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi, “Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan konusunda bilgi düzeyleri nedir?” olarak belirlenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin MVBT’den aldıkları puan ortalamalarına ilişkin tanımlayıcı istatistiklere Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4.
Ortaokul Öğrencilerinin MVBT Puan Ortalamalarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Test	N	Ss	Sh	X	Düzey
MVBT	320	4.04	0.23	8.10	Orta

Tablo 4 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin MVBT’den aldıkları puanların aritmetik ortalamasının $X=8.10$ olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre ortaokul öğrencilerinin mavi vatan konusunda bilgi düzeylerinin orta düzeyde olsa da düşük düzeye oldukça yakın olduğu ifade edilebilir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi, “Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamaları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?” şeklinde belirlenmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin MVBT'den aldıkları puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Whitney-U testi gerçekleştirilmiş ve sonuçlara Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5.

Öğrencilerinin MVBT'den aldıkları Puan Ortalamalarının Cinsiyete Göre Farklılığına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Test	Gruplar	N	Xsıra	Σsıra	U	Z	p	r
MVBT	Kız Öğrenciler	168	155.10	26057.00	11861.00	-1.11	.269	-
	Erkek Öğrenciler	152	166.47	25303.00				

*p<.05

Mann Whitney U testi sonuçlarına göre kız öğrencilerin MVBT'den aldıkları puanlarının sıra ortalaması (155.10), erkeklerin sıra ortalamasından (166.47) daha düşüktür, ancak gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (U=11861.00; Z=-1.11; p>.05). Bu bulgu, mavi vatan konusunda erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha bilgili olsalar da puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu şeklinde yorumlanabilir.

3.2. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi, "Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamaları sosyo-ekonomik düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?" şeklinde belirlenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin MVBT'den aldıkları puan ortalamalarının sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi gerçekleştirilmiş ve sonuçlara Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6.

Öğrencilerinin MVBT'den aldıkları Puan Ortalamalarının Sosyo-ekonomik Düzeylerine Göre Farklılığına İlişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları

Test	Sosyo-ekonomik Düzey	N	Xsıra	Sd	x ²	p	Anlamlı Fark	η ²
MVBT	Düşük	98	141.60	2	47.18	.000*	Düşük – Yüksek Orta – Yüksek	.298
	Orta	142	139.13					
	Yüksek	80	221.58					
	Toplam	320						

*p<.05

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre MVBT'den aldıkları puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir [$\chi^2(2) = 47.18$; $p = .000$; $\eta^2 = .298$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Post-Hoc analizi yapılması planlanmıştır. Bu çerçevede hangi testin kullanılacağı varyansların homojenliği incelenerek belirlenmiştir. Varyanslar homojen dağılım göstermediği için Games-Howell testi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen Games-Howell testi sonuçlarına göre öğrencilerin MVBT'den aldıkları puan ortalamalarının düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrenciler ile yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrenciler arasında yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrenciler lehine; orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrenciler ile yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrenciler arasında yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve farkın etki büyüklüğünün büyük düzeyde olduğu ifade edilebilir.

3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamaları sınıf seviyesi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?” şeklinde belirlenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin MVBT’den aldıkları puan ortalamalarının buldukları sınıf seviyelerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi gerçekleştirilmiş ve sonuçlara Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7.

Öğrencilerinin MVBT’den aldıkları Puan Ortalamalarının Sınıf Seviyesine Göre Farklılığına İlişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları

Test	Sınıf Seviyesi	N	Xsıra	Sd	x ²	p	Anlamlı Fark	η ²
MVBT	5	137	153.46	2	7.21	.027*	5 - 6 7 - 6	.040
	6	81	184.12					
	7	102	151.20					
	Toplam	320						

*p<.05

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin sınıf seviyelerine göre MVBT’den aldıkları puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir [$\chi^2(2)= 7.21$; $p=.027$; $\eta^2=.040$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Post-Hoc analizi yapılması planlanmıştır. Bu çerçevede hangi testin kullanılacağı varyansların homojenliği incelenerek belirlenmiştir. Varyanslar homojen dağılım göstermediği için Games-Howell testi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen Games-Howell testi sonuçlarına göre öğrencilerin MVBT’den aldıkları puan ortalamalarının 5. sınıfta okuyanlar ile 6. sınıfta okuyan öğrenciler arasında 6. sınıfta okuyan öğrenciler lehine; 7 sınıfta okuyanlar ile 6. sınıfta okuyan öğrenciler arasında 6. sınıfta okuyan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve farkın etki büyüklüğünün küçük düzeyde olduğu ifade edilebilir.

3.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamaları anne eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?” şeklinde belirlenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin MVBT’den aldıkları puan ortalamalarının anne eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi gerçekleştirilmiş ve sonuçlara Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8.

Öğrencilerinin MVBT’den aldıkları Puan Ortalamalarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları

Test	Eğitim Durumu	N	Xsıra	Sd	x ²	p	Anlamlı Fark	η ²
MVBT	Okula Gitmemiş	38	125.28	5	44.96	.000*	Okula Gitmemiş- Üniversite İlkokul – Üniversite Ortaokul – Üniversite Lise – Üniversite Okula Gitmemiş – Lisansüstü İlkokul – Lisansüstü Ortaokul – Lisansüstü Lise – Lisansüstü	.202
	İlkokul	62	124.82					
	Ortaokul	59	154.01					
	Lise	68	148.71					
	Üniversite	57	209.82					
	Lisansüstü	36	213.94					
Toplam	320							

*p<.05

Tablo 8 incelendiğinde öğrencilerin anne eğitim durumuna göre MVBT'den aldıkları puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir [$x^2(2)= 44.96$; $p=.000$; $\eta^2=.202$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Post-Hoc analizi yapılması planlanmıştır. Bu çerçevede hangi testin kullanılacağı varyansların homojenliği incelenerek belirlenmiştir. Varyanslar homojen dağılım göstermediği için Games-Howell testi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen Games-Howell testi sonuçlarına üniversite mezunu annesi olan öğrencilerin, anneleri okula gitmemiş, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, ve lise mezunu olan öğrencilere göre MVBT'den aldıkları puan ortalamalarının farklılaştığı; ayrıca anneleri lisansüstü mezunu öğrencilerin, anneleri okula gitmemiş, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, ve lise mezunu olan öğrencilere göre MVBT'den aldıkları puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve farkın etki büyüklüğünün büyük düzeyde olduğu ifade edilebilir.

3.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi "Ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamaları baba eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?" şeklinde belirlenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin MVBT'den aldıkları puan ortalamalarının baba eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi gerçekleştirilmiş ve sonuçlara Tablo 9'da yer verilmiştir.

Tablo 9.

Öğrencilerinin MVBT'den aldıkları Puan Ortalamalarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları

Test	Eğitim Durumu	N	Xsıra	Sd	x^2	p	Anlamlı Fark	η^2
MVBT	Okula Gitmemiş	14	115.61	5	38.69	.000*	Okula Gitmemiş- Üniversite	.175
	İlkokul	47	108.66				İlkokul – Üniversite	
	Ortaokul	71	150.51				İlkokul- Ortaokul	
	Lise	65	151.81				Ortaokul – Üniversite	
	Üniversite	82	190.43				Lise – Üniversite	
	Lisansüstü	41	206.46				Okula Gitmemiş – Lisansüstü	
	Toplam	320					İlkokul – Lisansüstü Ortaokul – Lisansüstü Lise – Lisansüstü	

* $p<.05$

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin baba eğitim durumuna göre MVBT'den aldıkları puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir [$x^2(2)= 38.69$; $p=.000$; $\eta^2=.175$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Post-Hoc analizi yapılması planlanmıştır. Bu çerçevede hangi testin kullanılacağı varyansların homojenliği incelenerek belirlenmiştir. Varyanslar homojen dağılım göstermediği için Games-Howell testi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen Games-Howell testi sonuçlarına babası üniversite mezunu olan öğrencilerin, babası okula gitmemiş, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, ve lise mezunu olan öğrencilere göre; babası lisansüstü mezunu öğrencilerin, babası okula gitmemiş, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, ve lise mezunu olan öğrencilere göre ve babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin, babası ilkokul mezunu olan öğrencilere göre MVBT'den aldıkları puan ortalamalarının farklılaştığı ve farkın etki büyüklüğünün büyük düzeyde olduğu ifade edilebilir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin mavi vatan konusundaki bilgi düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Literatür incelendiğinde mavi vatan doktrinine dair öğrencilerin bilgi düzeylerini ölçen bir çalışmaya rastlanamamıştır. Fakat mavi vatan konusunu, sosyal bilgiler eğitimindeki farklı değer ve beceriler üzerinden değerlendirmek mümkündür. Zira mavi vatan doktrini, politik, siyasi, tarihi, hukuki, ekonomik, askeri, coğrafi ve diplomatik dinamikleri olan ve vatanseverlik, bağımsızlık, özgürlük, eşitlik ve barış gibi değerleri kapsayan çok yönlü bir mesele olarak belirmektedir. Yayıncı (2023) bu çok yönlü etkiye vurgu yaparak; mavi vatan doktrininin benimsediği milli deniz hâkimiyeti anlayışının, ilerleyen yıllarda gelecek nesiller için önemli bir konumda olacağını belirtmiştir. Bu bağlamda düşünüldüğünde hem içeriği hem de bu içeriğin muhatapları olan genç nesiller açısından sosyal bilgilerin beceri ve değerlerini mavi vatan konusunda bilgi düzeyi bağlamında ilişkilendirmek mümkündür. Bu amaçla çalışma bulguları; politik okuryazarlık, hukuk okuryazarlığı, kanıt kullanma, problem çözme, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama konum analizi, harita okuryazarlığı, mekân algılama, finansal okuryazarlık, iletişim ve iş birliği becerileri ve vatanseverlik, bağımsızlık, özgürlük, eşitlik ve barış değerleri ile ilişkilendirilerek literatürden farklı araştırmalar ile tartışılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi olarak ortaokul öğrencilerinin mavi vatan konusunda bilgi düzeyleri incelenmiştir. Öğrencilerin MVBT'den aldıkları puan ortalamalarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde mavi vatan konusunda bilgi düzeylerinin orta düzeyde olsa da düşük düzeye çok yakın olduğu ifade edilebilir. Bu bulgu öğrencilerin mavi vatan konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin mavi vatan konusunda bilgi düzeyinin yetersiz olması birkaç nedene bağlanabilir. Bu nedenlerin başında eğitim sisteminde konuya gereken yerin verilmemesi gelmektedir. Örneğin 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları incelendiğinde mavi vatan konusunun doğrudan yer almadığı görülmüştür. Bu da mavi vatan ile ilgili bilgilerin sistematik bir şekilde öğretilmesini engellemektedir. Öğretmenler de mavi vatan konusunda öğrencilere kapsamlı bir şekilde bilgi, beceri ve değer kazandırma konusunda yeterli eğitime sahip olmayabilir. Ayrıca literatür incelendiğinde bu konuyu özel olarak ele alan Türkçe eğitim materyallerinin az olduğu da gözlenmiştir. Bu durum öğrencilerin ve öğretmenlerin mavi vatan hakkında kendi başlarına bilgi edinmelerini zorlaştırabilir.

Öğrencilerin mavi vatan konusuna ilişkin olarak yetersiz bilgiye sahip olmaları endişe verici sonuçlara neden olabilir. Bu durum, Doğu Akdeniz'de önemli stratejik çıkar ve hedefleri olan Türkiye'nin bölgedeki çıkarlarının yanı sıra potansiyel çatışmaların önlenmesini ya da iş birliği fırsatlarının kavranmasını engelleyebilir. Mavi vatan konusunda bilgi eksikliği öğrencilerin konuya dair farklı kaynaklardan yanlış bilgilere maruz kalmalarına bu yüzden de farkındalık ve anlayış eksikliğine neden olabilir. Bu da onların mavi vatana dair konular üzerinde yeterli hassasiyeti göstermemelerine ve bilinçli karar vermemelerine neden olabilir. Dolayısıyla bu durum bölgeyle ilgili gelecekte ulusal güvenlik sorunlarının doğmasına yol açabilir.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip, göstermediği incelenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda mavi vatan konusunda erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha bilgili olsalar da puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu belirlenmiştir. Faiz ve Dönmez (2019) öğretmen adayları ile yürüttükleri çalışmalarında politik okuryazarlık düzeyi açısından cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Çalışkan vd. (2023) de öğretmen adayları açısından politik okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkeni üzerinden anlamlı farklılığa neden olmadığı öne sürmüştür. Ayrıca Tarhan (2020)'ın ve Karakuş vd. (2022)'nin çalışması da bu sonucu destekler niteliktedir. İş birliği becerisi açısından Çırak (2019) cinsiyet değişkeninin anlamlı bir sonuç ortaya koymadığını tespit etmiştir. İlğan vd. (2013) ise demokratik değerler kapsamında eşitlik değeri açısından cinsiyet değişkeninin kızlar lehine anlamlı etki yarattığını gözlemlemişlerdir. Buna karşılık Kaya ve Akpınar (2021) ise özgürlük değerine ilişkin öğrenci tutumlarında cinsiyet değişkeninin

anlamli farklılık oluşturmadiğini belirtmiştir. Yine Kılcan vd. (2020) barış değeri açısından cinsiyet değişkeninin herhangi bir anlamlılık yaratmadığını gözlemlemiştirlerdir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamalarının sosyo-ekonomik düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonrasında daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek puanlar aldığı belirlenmiştir. Belirlenen farkın etki büyüklüğünün büyük düzeyde olduğu görülmüştür. Bunun birkaç nedeni olabilir. Daha fazla sosyo-ekonomik imkânları olan öğrenciler daha nitelikli eğitim kaynaklarına kolayca erişim sağlayabilir. Bu öğrenciler genellikle eğitici oyuncaklar, kitaplar ve zengin içerikli aktiviteler içeren ortamlara erişebilir, kimi zaman müfredat dışı olan etkinliklere katılabilir, seyahat etme, bilgisayar ve diğer eğitim teknolojilerini kullanmak için daha fazla fırsata sahip olabilir. Dolayısıyla bu durum mavi vatan konusunda öğrencileri destekleyiciyi etki yapmış olabilir. Düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan öğrencilerin ise kaliteli eğitime erişimleri daha sınırlı olabilir ve bu da mavi vatan konusunda öğrencilerin bilgi düzeylerini etkileyebilir. Ayrıca bazı araştırmalar, sosyo-ekonomik imkânlarla ilişkili nörolojik farklılıkların öğrenci başarısını etkileyebileceğini öne sürmektedir. Düşük sosyo-ekonomik imkânlarla ilgili ilişkili stres veya yetersiz beslenme gibi faktörler beyin gelişimini etkileyebilir. Örneğin mavi vatan konusunda temel beceriler içerisinde yer alan ve genel olarak harita okuryazarlığı, konum analizi, mekân algılama, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama gibi becerileri içerisinde barındıran mekânsal becerilerin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için Davis vd. (2014)'ne göre beyinde yer alan hipokampus bölgesi oldukça önemlidir. Yapılan bir araştırmada düşük sosyo-ekonomik imkanlara sahip çocukların, mekânsal işleme için önemli bir beyin bölgesi olan hipokampal hacimlerinin daha küçük olduğu bulunmuştur (Yu vd., 2017). Literatür incelendiğinde genel olarak düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin orta veya yüksek sosyo-ekonomik düzeyde yer alan bireylere kıyasla daha düşük performans sergilediği ifade edilebilir (Levine vd., 2005; Gilligan vd., 2017). Dolayısıyla bu fark beyin gelişimi üzerinde olumsuz etkisi olabilecek stres ve yetersiz beslenme gibi sosyo-ekonomik faktörlerden kaynaklanabilir.

Faiz ve Dönmez (2019) politik okuryazarlığı açısından benzer bir sonuca ulaşarak aile gelir düzeyi açısından politik okuryazarlık bilgi düzeyinin anlamlı bir farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Harita okuryazarlığı becerisi açısından, Erol (2017) çalışmasında ise gelir durumu yüksek olan ailelerden gelen öğrencilerin bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Barış değeri açısından, Aktaş ve Safran (2013) aile aylık gelirinin yükseldikçe olumlu bakış açısının arttığını belirtmişlerdir. Buna karşın İlğan vd. (2013) demokratik değerler kapsamında eşitlik değeri açısından aile aylık gelirinin herhangi bir anlamlı etki yaratmadığını gözlemlemiştirlerdir. İş birliği becerisi açısından ise Çırak (2019) ailenin gelir durumu yönünden anlamlı bir ilişkiye rastlamamıştır.

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamalarının sınıf seviyesi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Analizler sonucunda özellikle 6. sınıfların puan ortalamasının 5 ve 7. sınıflara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve farkın etki büyüklüğünün küçük düzeyde olduğu ifade edilebilir. Tosun (2022) yer-yön bulma ve tarif etme, harita, grafik okuma gibi becerilerin günlük yaşamımızda her daim gerekli olduğunu belirtmiştir. Arıkan ve Çetin (2023) sınıf değişkeninin mekânsal beceri öz yeterliklerinde istikrarlı bir şekilde anlamlı bir artışa neden olmadığını ifade etmiştir. MEB (2018) tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, mavi vatan konusu ile ilişkilendirilebilecek öğrenme alanı, kazanım, beceri ve değerlere ilişkin olarak Tablo 1'de de verilen bilgiler dikkate alındığında bu kazanımların ağırlıklı olarak 6. sınıfta yoğunlaştığı ifade edilebilir. Bu nedenle 6. sınıf öğrencilerinin mavi vatan konusunda daha fazla bilgiye sahip olmaları doğaldır.

Araştırmanın beşinci alt problemi çerçevesinde ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık

gösterip göstermediği incelenmiştir. Analizler sonucunda öğrencilerin anne eğitim düzeyleri arttıkça aldıkları puan ortalamalarının arttığını özellikle de üniversite ve lisansüstü mezunu anneleri olan öğrencilerin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve farkın etki büyüklüğünün büyük düzeyde olduğu ifade edilebilir. Karakuş vd. (2022) öğretmen adayları ile yürüttükleri çalışmalarında anne eğitim durumu açısından politik okuryazarlık düzeyinin anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Günteke ve Aladağ (2023) ilkökul 4. sınıf öğrencileri ile yürüttükleri çalışmalarında eğitim kademesi açısından yüksek seviyede anneleri olan öğrencilerin, daha düşük eğitim seviyesine sahip anneleri olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Erol (2017) çalışmasında da harita okuryazarlığı açısından anne eğitim durumu arttıkça öğrencilerin beceri düzeylerinin arttığı gözlemlenmiştir. Tarhan (2020) da çalışmasında siyaset okuryazarlığı açısından benzer sonuçlara ulaşmıştır. Yine iş birliği becerisi açısından Çırak (2019) tarafından anne eğitim durumunun belirleyici olduğu gözlemlenmiştir. Aktaş ve Safran (2013) anne eğitim durumu yükseldikçe olumlu bakış açısının arttığını belirtmişlerdir. Buna karşılık Aktepe ve Yalçınkaya (2016) değer öğretiminde annelerin eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır. Aynı şekilde İlğan vd. (2013) demokratik değerler kapsamında eşitlik değeri açısından anne eğitim durumunun herhangi bir anlamlı etki yaratmadığını gözlemlenmişlerdir. Yine Beldağ vd. (2016) anne eğitim durumunun barış ve vatanseverlik değerleri açısından belirleyici olmadığını ifade etmiştir.

Araştırmanın altıncı alt problemi çerçevesinde ortaokul öğrencilerinin mavi vatan başarı testinden aldıkları puan ortalamalarının baba eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Analizler sonucunda öğrencilerin baba eğitim düzeyleri arttıkça aldıkları puan ortalamalarının arttığını özellikle de üniversite ve lisansüstü mezunu babaları olan öğrencilerin diğerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı ayrıca ilkökul mezunlarına göre ortaokul mezunu babaları olan öğrencilerin de istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı ifade edilebilir. Farkın etki büyüklüğünün ise büyük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerin anne eğitim düzeyi ile sosyo-ekonomik durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu ($r=0.75$, $P<0.05$) dikkat çekmektedir. Ayrıca öğrencilerin baba eğitim düzeyi ile sosyo-ekonomik durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu ($r=0.67$, $P<0.05$) görülmüştür. Özetle ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça sosyo-ekonomik düzeyleri de artmaktadır. Literatür incelendiğinde daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip ebeveynlerin, çocuklarının bilişsel gelişime daha fazla dâhil olma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu ebeveynler çocuklarıyla birlikte eğitim faaliyetlerine daha fazla katılabilir, eğitim konusunda daha fazla zaman ve bilgiye sahip olabilir. Ayrıca olumlu bir ebeveyn-çocuk ilişkisi çocuğun akademik performansı artırabilir (Dixson vd., 2018). Düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip ebeveynler ise aynı düzeyde farkındalığa veya anlayışa sahip olmayabilir, bu da çocuklarının bu alandaki gelişimini etkileyebilir. Ayrıca Dearing vd. (2012) düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan ebeveynlerin çocuklarının eğitimine ve gelişimine ayıracak daha az zamanı ve kaynağı olabileceğini de belirtmiştir.

Günteke ve Aladağ'ın (2023) çalışmasında ise ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin babalarının eğitim durumları üzerinden, politik okuryazarlık bilgilerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı ve anlamlılığın eğitim seviyesinin yüksek kademelerinden aşağı kademelerine doğru olduğu sonucu tespit edilmiştir. Tarhan (2020) çalışmasında da siyaset okuryazarlığı açısından benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Yine Erol (2017) harita okuryazarlık becerisi açısından da baba eğitim durumunun öğrenci bilgi düzeylerini etkilediği gözlemlenmiştir. İş birliği becerisi açısından Çırak (2019) baba eğitim durumunun belirleyici olduğunu ifade etmiştir. Bu sebeple genel manada baba eğitim durumu yükseldikçe, öğrencilerin mavi vatan bilgi düzeylerinin artış göstermesinin literatürdeki ilişkili becerilerle bağdaştığı söylenebilir. Genel kabulde barış değeri açısından, Aktaş ve Safran (2013) baba eğitim durumu yükseldikçe olumlu bakış açısının arttığını belirtmişlerdir. Buna karşılık Aktepe ve Yalçınkaya (2016) ise değer öğretiminde babaların eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır. Aynı şekilde İlğan vd. (2013) demokratik değerler kapsamında eşitlik değeri açısından baba eğitim durumunun herhangi bir anlamlı etki yaratmadığını

gözlemlemiştir. Yine Beldağ vd. (2016) baba eğitim durumunun barış ve vatanseverlik değerleri açısından belirleyici olmadığını belirtmektedir.

Geleceğin liderleri olma potansiyeli taşıyan öğrencilerin Türkiye'nin politika ve stratejilerini şekillendirmede önemli bir etken olan mavi vatan konusunda yeterince donatılmaları gereği açıktır. Bu nedenle öğretim sisteminin birleşenleri ekseninde yapılacak iyileştirmelerle öğrencilerin mavi vatan ile ilişkili konularda yeterli bilgi ve farkındalık kazanmaları sağlanmalıdır. Bu kapsamda mavi vatan konusuna dair kazanımların kavranabilmesi açısından özel tasarlanmış eğitim kaynakları ve materyalleri geliştirilebilir, ders kitaplarında bu konuya yer verilebilir. Öğretmenlerin konuyu öğrenciye nasıl kazandırabileceğine dair farklı öğretim, yöntem ve tekniklerle örnek ders planı ve etkinlikler hazırlanabilir. Bu konuda hazırlanan örnek planlara ilişkin deneysel çalışmalar gerçekleştirilip, etkililikleri bilimsel metotlarla sınanabilir.

Bütün bulgular ve tartışılanlar ışığında mavi vatan konusu, içerisinde farklı bilgi, beceri ve değerleri kapsayan çok yönlü bir özelliğe sahiptir. Bu konunun etkin bir şekilde öğretilmesi için belirli bir uzmanlık, bilgi düzeyi ve deneyim gerekmektedir. Bu nedenle öğretmenler için hizmet içi eğitimlerde, öğretmen adayları için lisans ve uzmanlık eğitimleri dönemlerinde bu konulara dair daha fazla bilgi ve becerilerin kazandırılması yararlı olabilir.

Kaynakça /Reference

- Adar, S., & Toygür, I. (2020). *Turkey, the EU and the Eastern Mediterranean crisis: Militarization of foreign policy and power rivalry* (No. 62/2020). SWP Comment. <https://doi.org/10.18449/2020C62>
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Aknoğlu, O. (2006). Coğrafya eğitimi ve toplum. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 13, 25-48.
- Aktaş, Ö., & Safran, M. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin savaş ve barış kavramı ile ilgili düşüncelerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 8(8), 1587-1619.
- Akengin, H. (2017). *Siyasi coğrafya insan ve mekân yönetimi*. Pegem Akademi.
- Aktepe, V., & Yalçınkaya, E. (2016). Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenci görüşlerine göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 113-131.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Yunanistan, anlaşmaları ihlal edip adaları silahlandığını gizlemiyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yunanistan-anlasmalari-ihlal-edip-adalari-silahlandirigini-gizlemiyor/2610375>
- Areteos, E. (2020). Mavi Vatan and forward defense. The sinuous journey of a republican and imperial hybridization. *Diplomatic Academy University of Nicosia*, 1-17.
- Arıdemir, H., & Allı, Ç. (2019). Doğu Akdeniz bölgesindeki münhasır ekonomik bölge tartışmalarının analizi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 4(10), 188-202. <https://doi.org/10.25204/iktisad.610855>
- Arıkan, A., Baysan, S., & Güngör Sola, B. (2023). Mavi vatan başarı testi (MVBT) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ege Coğrafya Dergisi*, 32(2), 361-373. <https://doi.org/10.51800/eecd.1358507>
- Arıkan, A., & Çetin, T. (2023). Exploring middle school students' spatial skills selfefficacy. *Journal of Innovative Research in Teacher Education*, 4(1), 51-76. <https://doi.org/10.29329/jirte.2023.531.4>
- Avcı, H. İ. (2021). Doğu Akdeniz deniz yetki alanları uyuşmazlığı: Yaşanan krizler ve etkileri. *Diplomasi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-22.
- Balcı, M. M. (2023). Doğu Akdeniz'de son gelişmeler, mavi vatan doktrini ve Türkiye. *Route Education & Social Science Journal*, 76, 165-180. <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3309>
- Başgil, A. (1947). Devletin ülke unsuru: Ülke ile devlet birliği arasındaki münasebetin hukuki ve sosyolojik mana ve mahiyeti üzerinde bir izah denemesi. *Journal of İstanbul University Law Faculty*, 13(4), 1261-1281.
- Beldağ, A., Özdemir, Ü., & Nalçacı, A. (2016). Yedinci sınıf sosyal bilgiler dersindeki değerlerin kazanılma düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum ili örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 1185-1199.
- Bıyıklı, M. (2015). *Türk dış politikası kronolojisi*. (2. bsk). Hiperlink Yayınları.
- Can, A. (2020). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Pegem Akademi.
- Çalışkan, H., Ekerbiçer, E., & Güdek, M. (2023). Öğretmen adaylarının politik okuryazarlık beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 7(1), 1-14. <https://doi.org/110.38015/sbyy.1233892>
- Çırak, A. (2019). Ortaokul altıncı sınıf öğrencilerinin temel demokratik değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (12), 91-107. <https://doi.org/10.46778/goputeb.521358>
- Davis, M., Merrill, E. C., Connors, F. A., & Roskos, B. (2014). Patterns of differences in wayfinding performance and correlations among abilities between persons with and without Down syndrome and typically developing children, *Frontiers in Psychology*, 5, 1446. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.01446>
- Dearing, E., Casey, B. M., Ganley, C. M., Tillinger, M., Laski, E., & Montecillo, C. (2012). Young girls' arithmetic and spatial skills: The distal and proximal roles of family socioeconomics and home

- learning experiences, *Early Childhood Research Quarterly*, 27(3), 458-470. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2012.01.002>
- Dixson, D. D., Keltner, D., Worrell, F. C., & Mello, Z. (2018). The magic of hope: Hope mediates the relationship between socioeconomic status and academic achievement. *The Journal of Educational Research*, 111(4), 507-515. <https://doi.org/10.1080/00220671.2017.1302915>
- Doğan, M., & Sertkaya Doğan, Ö. (2022). Türkiye'nin jeopolitiği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 5(2), 320-339. <https://doi.org/10.33712/mana.1159064>
- Elkatmış, M. (2014). İlköğretim programlarının yurttaş profili. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (36), 1-14.
- Erol, H. (2017). Ortaokul öğrencilerinin harita okuryazarlık becerilerine ilişkin bir değerlendirme. *Anadolu Journal of Educational Sciences International (AJESI)*, 7(3), 425-457.
- Faiz, M., & Dönmez, C. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık düzeyleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(2), 475-501.
- Flint, C., & Taylor, P. J. (2014). *Siyasi coğrafya: dünya-ekonomisi, ulus-devlet ve yerellik*. (Çev. F. Ereker). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill.
- Gilligan, K. A., Flouri, E., & Farran, E. K. (2017). The contribution of spatial ability to mathematics achievement in middle childhood. *Journal of Experimental Child Psychology*, 163, 107-125. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2017.04.016>
- Günteke, B. N., & Aladağ, S. (2023). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık ve sosyal katılım becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(15), 303-324. <https://doi.org/10.57135/jier.1319419>
- İlğan, A., Karayığit, D., & Çetin, B. (2013). Ortaokul öğrencilerinin demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 97-118.
- Kahraman, Ö. F. (2020). Doğu Akdeniz enerji koridorunun Türkiye'nin enerji politikaları açısından yeri ve önemi. A. Aydın ve M. Duzcu (Eds.), *Doğu Akdeniz'de yeni güç mücadelesi: Enerji, güvenlik ve diplomasi içinde* (ss. 147-165). Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları.
- Karakuş, A., Yeşilbursa, C. C., & Kaya, B. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies - Education*, 17(5), 1119-1133. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.64426>
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayınevi.
- Kaya, F. (2017). Coğrafi potansiyelleri temelinde Türkiye jeopolitiği ve dünya siyasetindeki yeri. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 1-14.
- Kaya, F., & Akpınar, E. (2021). İlköğretim öğrencilerinin özgürlük değerine ilişkin tutumları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 578-602. <https://doi.org/10.17679/inuefd.856671>
- Kılcan, B., Çepni, O., & Palaz, T. (2020). Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin bireysel barışa yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlerce incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 377-386.
- Kocamanoğlu, A. (2005). *Türkiye açısından Doğu Akdeniz'in stratejik önemi*. Deniz Basımevi Müdürlüğü.
- Kribbe, H. (2020). *Turkey's actions in the Mediterranean call for the projection of EU power, not mediation*. <https://blogs.lse.ac.uk/euoppblog/2020/10/22/turkeys-actions-in-the-mediterranean-call-for-the-projection-of-eu-power-not-mediation/>
- Levine, S. C., Vasilyeva, M., Lourenco, S. F., Newcombe, N. S., & Huttenlocher, J. (2005). Socioeconomic status modifies the sex difference in spatial skill, *Psychological Science*, 16(11), 841-845. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2005.01623.x>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5., 6. ve 7. sınıflar)*. Milli Eğitim Basımevi.

- Murat, A. (2022). *Mavi Vatan doktrini bağlamında Türkiye'nin deniz jeopolitiği*. [Yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Önder, E., & Kılıç, M. A. (2021). Doğu Akdeniz deniz yetki alanları sorununun tarihsel analizi ve hakkaniyetli çözüm önerileri. T. Erdoğan ve F. Sansar (Eds.), *İnsan ve toplum bilimlerinde akademik çalışmalar içinde* (ss. 51-80). Livre de Lyon.
- Özekin, M. K. (2020). Doğu Akdeniz'de değişen enerji jeopolitiği ve Türkiye. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16(33), 1-51. <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrjt.719964>
- Özey, R. (2013). *Dünya ve Türkiye ölçeğinde siyasi coğrafya*. Aktif Yayınevi.
- Özey, R. (2017a). *Jeopolitik tanımlar, teoriler ve değişimler*. Pegem Akademi.
- Özey, R. (2017b). *Türkiye'nin jeopolitiği: Değişimler ve öncelikler*. Pegem Akademi.
- Saygılı, M. K. (2023). Türkiye'nin deniz yetki alanlarındaki ulusal güvenlik doktrini: Mavi Vatan. [Yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Semiz, Ö., & Turan, İ. (2023). Türkiye'nin jeopolitik konumunun sosyal bilgiler dersi bağlamında değerlendirilmesi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 188-215. <https://doi.org/10.34086/rteusbe.1257853>
- Songur, F. (2023). Modern donanmalar çağının başlangıcında iki önemli kavram: Jeostrateji ve lojistik. *TYB Akademi*, (38), 109-126.
- Şen, A. (2019). Vatandaşlık eğitiminde değişiklik ve süreklilikler: 2018 sosyal bilgiler öğretim programı nasıl bir vatandaşlık eğitimi öngörüyor? *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 1-28.
- Sevgi, C. (1988). Jeopolitik ve jeostratejinin tarihsel gelişimi açısından Türkiye'nin stratejik konumu, *Ege Coğrafya Dergisi*, 4(1), 214-249.
- Şinik, M., & İncili, Ö. F. (2023). Adalar denizi toponimisinin jeopolitik kaskacında değerlendirilmesi. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 151-179.
- Tanchum, M. (2020). How did the Eastern Mediterranean become the eye of a geopolitical storm? <https://foreignpolicy.com/2020/08/18/eastern-mediterranean-greece-turkey-warship-geopolitical-showdown/>
- Tarakçı, N. (2003). *Devlet adamlığı bilimi: Jeopolitik ve jeostrateji*. Çantay Kitabevi.
- Tarhan, Ö. (2020). Ortaokul öğrencilerinin siyaset okuryazarlık düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(6), 2243-2256. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.833502>
- Topsoy, F. (2012). Münhasır ekonomik bölgede yürütülen yabancı askerî faaliyetlerin hukukî niteliği. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(3), 217-266.
- Tosun, A. (2022). *Özel yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde mekânsal düşünme becerilerinin geliştirilmesi: Eğitim modülü*. [Doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Yaycı, C. (2012). Doğu Akdeniz'de yetki alanlarının paylaşılması sorunu ve Türkiye. *Bilge Strateji*, 4(6), 1-70.
- Yaycı, C. (2023). *Mavi vatan "Bir harita ve bir doktrin kitabı" Türkiye'nin denizlerdeki Misak-ı Milli'si*. İstanbul Üniversitesi Yayınevi.
- Yılmaz, E. A. (2020). Doğu Akdeniz'deki gelişmeler doğrultusunda Türk dış politikası'nın dünü ve bugünü. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, 1(48), 27-48. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.791715>
- Yılmaz, S. (2015). Jeopolitik ve jeostrateji. Ü. Özdağ, (Ed.), *Milli güvenlik teorisi içinde* (ss. 201-248). Kripto Basım Yayım.
- Yu, Q., Daugherty, A. M., Anderson, D. M., Nishimura, M., Brush, D., Hardwick, A., Lacey, W., Raz, S., & Ofen, N. (2017). Socioeconomic status and hippocampal volume in children and young adults, *Developmental Science*, 21(3), e12561. <https://doi.org/10.1111/desc.12561>

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Due to its position in the Eastern Mediterranean and connecting Europe and Asia, and the Istanbul and Çanakkale Straits, Türkiye holds significant geopolitical, economic, and geostrategic importance. Türkiye's geographical location has led to substantial political, economic, and cultural ties with nations bordering the Mediterranean and Black Seas (Başgil, 1947; Bıyıklı, 2015).

Türkiye has declared an Exclusive Economic Zone (EEZ) with countries bordering the Black Sea and contributed to establishing a secure trading area. However, a peaceful environment could not be established with neighbouring countries bordering the Mediterranean (Balci, 2023; Murat, 2022). Greece has put forward its Exclusive Economic Zone (EEZ) boundaries with a controversial map named 'Seville'. However, there have been debates regarding the inconsistency of this map with international law (Önder & Kılıç, 2021). According to this map, Greece has defined its continental shelf based on islands. However, the islands located in the Aegean Sea are both a natural extension of the Anatolian Peninsula and, according to international maritime law, the continental shelf should be determined based on the mainland unless the country is defined as an island state (Yaycı, 2012). Due to these reasons, Türkiye puts forward the Blue Homeland doctrine in response to the views advocated by Greece (Adar & Toygür, 2020; Arıkan et al., 2023).

The Blue Homeland doctrine was first articulated by Cem Gürdeniz on June 14, 2006, and later developed by Cihat Yaycı. The doctrine has a nature of defending Türkiye's rights at sea and defines sovereignty areas. The doctrine covers a total area of 462,000 km² in the Eastern Mediterranean and other surrounding seas (Kribbe, 2020; Saygılı, 2023; Şinik & İncili, 2023). This doctrine is therefore important for Türkiye to protect its rights in the Eastern Mediterranean and to be able to conduct its economic ventures (Adar & Toygür, 2020).

Since Türkiye plays a crucial role as a political, military, and economic actor in its region (Doğan & Sertkaya Doğan, 2022; Kaya, 2017), the characteristics of the doctrine need to be reflected in the education agenda. Educating citizens who are aware of the country's foreign policy initiatives, knowledgeable about geopolitical and geostrategic concepts and issues, and capable of defending their rights within the framework of law should be among the important objectives of the education system (Semiz & Turan, 2023).

Herewith, it is possible to associate the topic of Blue Homeland with skills such as 'map literacy,' 'perception of space,' and 'location analysis' in terms of demonstrating the importance of the Eastern Mediterranean basin and Türkiye's activities in the seas it borders. Additionally, in conveying the changes in power and sovereignty in international waters over time, skills such as 'perception of time and chronology' and 'perception of change and continuity' can be utilised. Furthermore, in terms of respecting both one's own country's rights and interests and international law, skills such as 'communication,' 'collaboration,' 'financial literacy,' and 'legal literacy' can be associated. Additionally, international foreign policy requires skills such as 'political literacy,' 'evidence utilization,' and 'problem-solving,' either directly or indirectly. Furthermore, it is important in terms of values education that the topic particularly aligns with values such as 'patriotism,' 'independence,' 'freedom,' and 'equality,' emerging as a product of an understanding that emphasizes Türkiye's freedom and independence.

When examining the curriculum prepared by the Ministry of National Education, it is evident that the Social Studies course plays a fundamental role in imparting these skills and values mentioned. Although Blue Homeland holds critical importance for Türkiye regarding its geopolitical position and strategic objectives (Yılmaz, 2020), based on the literature, the integration of the doctrine into education primarily focuses on military education or political geography. Moreover, it remains largely at the university level. However, education is a process, therefore states aim to teach subjects they consider important from the

early stages. Especially in educational environments, topics such as the country's common interests, citizenship and belonging elements, history and geography, and the dynamics of the state are among the subjects taught to individuals from a young age (Akbaş, 2008; Elkatmış, 2014; Şen, 2019). Therefore, it would be beneficial to examine students' knowledge levels on this subject and identify any deficiencies if there are any. This study aims to examine the knowledge levels of middle school students about the subject of Blue Homeland.

2. METHOD

Within the scope of this research, the survey design, a quantitative research method, was utilised. A multi-stage sampling method was employed, first using stratified sampling followed by maximum diversity sampling. The research utilised the Blue Homeland Achievement Test (BHAT), developed by Arıkan et al. (2023), as the data collection instrument. Data from 320 students were included in the analysis section.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

When examining the descriptive statistics of students' scores on the BHAT, it can be stated that their level of knowledge on the Blue Homeland is moderate, but very close to a low level. This finding may be interpreted as students lacking sufficient knowledge of the doctrine. Additionally, the analyses revealed that students' BHAT scores significantly differed based on socioeconomic status, grade level, and parent's education level; however, there was no significant difference based on gender. As students' socioeconomic status and parents' education level increase, their average scores on the BHAT also increase. Regarding grade level, the average score for 6th graders is relatively higher compared to 5th and 7th graders.

The fact that students have insufficient knowledge about the topic could lead to concerning outcomes. This situation may hinder the understanding of Türkiye's interests in the Eastern Mediterranean, which holds significant strategic interests and objectives, as well as the prevention of potential conflicts or the grasping of cooperation opportunities in the region. Students, who have the potential to be future leaders, need to be adequately equipped with knowledge and insights about the Blue Homeland, which is an important factor in shaping Türkiye's policies and strategies. Therefore, it is recommended that specially designed educational resources and materials be developed to impart knowledge about the doctrine, including incorporating this topic into textbooks, conducting experimental studies on sample plans, and testing effectiveness through scientific methods.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu alışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 20.09.2023

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: XIII

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Makale yazarları, araştırmaya eşit oranda katkı sağlamıştır. Bu doğrultuda her bir yazarın katkı oranı %50’dir.

Yazar 1: Araştırmanın tasarlanması, veri toplama, veri analizi, raporlaştırma.

Yazar 2: Araştırmanın tasarlanması, veri toplama, veri analizi, raporlaştırma.

ÇATIŐMA BEYANI

Araştırmada çıkar atışması yoktur.